

การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา: ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ
ระดับอุดมศึกษา ของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยไทย
จังหวัดเชียงใหม่ *

Educational Migration: Factors of the Decision Making
to Pursue Higher Education of Chinese Students at
Thai Universities in Chiang Mai

บงกชมาศ เอกเอี่ยม

Bongkochmas Ek-lem

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Administrative Studies, Maejo University

E-mail: bkmas@mju.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยไทย จังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาจีนจำนวน 100 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักศึกษาจีน 12 คนที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยไทยในจังหวัดเชียงใหม่ จากการใช้แนวคิดการย้ายถิ่น Push-Pull Theory ของ Everett Lee

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางมีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.73 และ 3.85 ตามลำดับ) ในด้านปัจจัยผลักดัน นักศึกษาจีนเห็นว่าการแข่งขันทาง

* ได้รับบทความ: 28 ตุลาคม 2567; แก้ไขบทความ: 12 ธันวาคม 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 17 ธันวาคม 2567

การศึกษาที่สูงในประเทศจีนและความร่วมมือระหว่างไทย-จีนภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเปิดโอกาสด้านอาชีพให้แก่ผู้ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$ และ 4.21 ตามลำดับ) ในด้านปัจจัยดึงดูด นักศึกษาจีนมีความคิดเห็นว่าอาจารย์ในมหาวิทยาลัยไทยมีความรู้ในหลากหลายสาขา ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$) ส่วนในด้านอื่นๆ ของทั้งปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดอยู่ในระดับมากและปานกลาง อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า นอกจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดแล้ว ยังมีปัจจัยระหว่างประเทศต้นทางและปลายทางในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยไทย จังหวัดเชียงใหม่ด้วย

คำสำคัญ: การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา; นักศึกษาจีน; การตัดสินใจ; ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูด; ปัจจัยระหว่างประเทศต้นทางและปลายทาง; มหาวิทยาลัยไทย

Abstract

The objectives of this research were: to analyze factors of the decision making of Chinese students to pursue higher education at Thai universities in Chiang Mai, Thailand. The study applied quantitative methodology by using descriptive statistics with 100 samples of Chinese students, together with qualitative methodology through participatory observation and in-depth interviews with 12 Chinese students studying at Thai university in Chiang Mai province. Applying Push-Pull Theory of Migration by Everett Lee.

The research results found that “push factors” from the country of origin and “pull factors” from the country of destination had an overall high impact on the decision to study at Thai universities ($\bar{X} = 3.73$ and 3.85 , respectively). In terms of “push factors”, Chinese students viewed the high level of educational competition in China and the cooperation between Thailand and China under the Belt and Road Initiative (BRI) as providing career opportunities for overseas graduates at the highest level ($\bar{X} = 4.35$ and 4.21 , respectively). In terms of “pull

factors”, Chinese students viewed that lecturers in Thai universities had the highest level of knowledge in a wide range of fields ($\bar{X} = 4.45$). While in other aspects of both “push and pull factors” were at a high and moderate level. Research results from in-depth interview showed that not only “push and pull factors”, but also factors between origin and destination that influenced the decision making to choose Thai university in Chiang Mai.

Keywords: educational migration; Chinese students; decision making; push-pull factors; factors between origin and destination; Thai universities

1. บทนำ

การย้ายถิ่นเพื่อศึกษาต่อในต่างประเทศเป็นรูปแบบหนึ่งของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International Migration) ซึ่งหมายถึง การเคลื่อนย้ายของบุคคลโดยการเดินทางออกจากรัฐต้นทาง (State of Origin) หรือรัฐที่เป็นถิ่นฐานโดยปกติของบุคคลนั้น เพื่อไปพำนักยังรัฐอื่น ไม่ว่าจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวร โดยการย้ายถิ่นดังกล่าวนี้จะต้องเกิดขึ้นในลักษณะของการเดินทางข้ามพรมแดนรัฐ (อุษามาศ เสียมภักดี, 2562) สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ย้ายถิ่นจากประเทศต้นทาง (Place of Origin) ไปยังประเทศปลายทาง (Place of Destination) นั้น นักสังคมวิทยาหลายท่านใช้ทฤษฎีปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูด (Push-Pull Theory) ของ Lee (1966) ในการอธิบายการย้ายถิ่นระหว่างประเทศว่าเกิดขึ้นจากทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ต้นทาง (Push Factors) ที่มีผลให้ประชากรภายในประเทศมีความต้องการที่จะย้ายถิ่นออก เช่น สถานการณ์ความไม่สงบภายในประเทศ ภัยพิบัติ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ปลายทาง (Pull Factors) ที่มีผลให้ประชากรภายนอกต้องการที่จะย้ายถิ่นเข้า เช่น ตลาดแรงงาน อัตราค่าจ้าง อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา คุณภาพชีวิต คุณภาพการศึกษา เป็นต้น อีกทั้งยังมีอุปสรรคที่ขวางกั้น (Intervening Obstacles) เช่น กฎหมายระหว่างประเทศ การคมนาคม เป็นต้น และปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) ได้แก่ บุคลิกภาพ ลักษณะทางจิตวิทยา สถานะทางเศรษฐกิจ เครือข่ายทางสังคม ที่ก่อให้เกิดความแตกต่างในความยากง่ายของการย้ายถิ่นของแต่ละบุคคล (สุภางค์ จันทวานิช, 2540; ศันสนีย์ จันทร์อานูภาพ และ คณะ, 2560)

ปัจจุบันการย้ายถิ่นเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ด้วยกระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้มิติทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและการเมืองมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น มีการพึ่งพาระหว่างกันนั้นแผ่ขยายไปทั่วโลก (กฤตยา อาชวนิชกุล และ คณะ, 2547) การย้ายถิ่นข้ามชาติเพื่อไปทำงานหรือการไปศึกษาต่อต่างประเทศจึงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลก ประเทศจีนเป็นประเทศที่ส่งออกประชากรมากที่สุดประเทศหนึ่ง โดยหลังจากที่ประเทศจีนได้มีการปฏิรูปและเปิดประเทศในปี 1978 เต็ง เสี่ยวผิง (Deng Xiaoping) ได้ประกาศใช้นโยบาย 4 ทันสมัย (Four Modernizations) ประกอบด้วยนโยบายด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การป้องกันประเทศ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พร้อมกับส่งเสริมให้ชาวจีนออกไปลงทุนยังต่างประเทศผ่านนโยบายก้าวออกไป (Going Out Policy) เศรษฐกิจจีนจึงเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว (Dimmock & Leong, 2010) ส่วนด้านการศึกษาของจีนก็ได้พัฒนามากขึ้น อีกทั้งรัฐบาลจีนยังสนับสนุนให้ชาวจีนเดินทางไปเรียนต่อต่างประเทศได้อย่างอิสระและมีการผ่อนคลายนโยบายการอพยพออกนอกประเทศ (ปิยะภพ มะหะหมัด, 2559) ปัจจุบันรัฐบาลจีนภายใต้การนำของสี จิ้นผิง (Xi Jinping) กับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (The Belt and Road Initiative) มุ่งผลักดันการเชื่อมโยงและเส้นทางการค้าในภูมิภาค (Inclusive Development International, 2567) ยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาและส่งเสริมให้นักศึกษาจีนไปศึกษาต่ออย่างต่างประเทศเพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาบ้านเกิด และเนื่องจากไทยตั้งอยู่บนภูมิศาสตร์ที่ไม่ไกลจากมณฑลยูนนาน และการค้าการลงทุนข้ามพรมแดนไทย-จีน มีบทบาทที่โดดเด่นกว่าประเทศอื่น รัฐบาลจีนจึงได้มีการดำเนินนโยบายเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างมณฑลยูนนานและไทย มีการส่งเสริมความร่วมมือในหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนจนถึงทางการศึกษา โดยประเทศจีนมีการเตรียมความพร้อมสำหรับนักศึกษาจีนก่อนไปศึกษาต่อต่างประเทศ (Ping, 2563) ในปัจจุบันจำนวนนักศึกษาชาวจีนที่เข้าศึกษาในไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในปีการศึกษา 2560 มีนักศึกษาชาวจีน ทั้งสิ้น 8,669 คน จากจำนวนนักศึกษาต่างชาติ 21,360 คน ในปี 2563 ไทยมีจำนวนนักศึกษาต่างชาติในระบบทั้งหมด 27,574 คน และมีนักศึกษาจีนมากถึง 14,423 คน คิดเป็นร้อยละ 52 ซึ่งถือว่าไทยมีจำนวนนักศึกษาจีนมากกว่าครึ่งในหมู่นักศึกษาต่างชาติ ในจำนวนนี้แบ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี 8,352 คน ระดับปริญญาโท 4,056 คน และระดับปริญญาเอก 2,000 คน (ประชาชาติธุรกิจ, 2566; กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) และในปีการศึกษา 2565 มีนักศึกษาชาวจีน ทั้งสิ้น 18,771 คน จากจำนวนนักศึกษาต่างชาติ

30,837 คน กล่าวได้ว่าตั้งแต่ปี 2560-2565 ประเทศไทยไทยรับนักศึกษาจีนเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดดเป็นเท่าตัว (ลงทุนแมน, 2566)

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564) ยังชี้ว่า ในปี 2563 การเข้ามาของนักศึกษาจีนไม่ได้กระจายตัวทั่วประเทศไทย แต่จะกระจุกตัวอยู่เพียงบางพื้นที่ โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ 11,515 คน และภาคเหนือ 2,067 คน ซึ่งสถาบันการศึกษาในภาคเหนือหลายแห่งมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในจีน ทำให้หลายจังหวัดในภาคเหนือเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมนักศึกษาจีน โดยจังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นเมืองใหญ่และมีมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง จึงเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีนักศึกษาจีนเลือกเข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก สืบเนื่องจากปรากฏการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงอยากทราบเหตุผลและปัจจัยของการตัดสินใจเลือกเรียนมหาวิทยาลัยไทยในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิด Push-Pull Theory ของ Lee (1966) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการนิยาม อธิบาย กำหนดตัวแปร และกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยระบุถึงปัจจัยผลักดัน (Push Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจหรือเป็นมูลเหตุที่เป็นแรงผลักดันให้นักศึกษาออกจากประเทศจีนซึ่งเป็นประเทศต้นทาง อาทิ การแข่งขันทางการศึกษา ความเครียด ค่านิยม ส่วนปัจจัยดึงดูด (Pull factors) หมายถึง แรงจูงใจหรือปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจในการกำหนดจุดหมายปลายทางและตัดสินใจเลือกศึกษาในมหาวิทยาลัยไทย จังหวัดเชียงใหม่ อาทิ ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไทย หลักสูตรน่าสนใจ ค่าใช้จ่ายในการศึกษาในประเทศไทย เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และการศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยคือ นักศึกษาจีนที่เข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยไทย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ดังนี้

3.1.1 การศึกษาเอกสารจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากเอกสาร หนังสือ บทความ รายงาน ข่าวสาร สถิติ ทั้งของไทย จีน และต่างประเทศ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นักศึกษาจีน แรงจูงใจ และการตัดสินใจในการศึกษาต่อต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการรวบรวมข้อมูลออนไลน์ในประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติของนักศึกษาจีนที่มีต่อไทยด้วย

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถาม (Questionnaire) มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (Demographic variables) ตอนที่ 2 เป็นคำถาม Rating Scale เกี่ยวกับปัจจัยดึงดูดและปัจจัยผลักดัน และตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยไทยในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรายละเอียดที่ชี้แจงและคำถามในแบบสอบถามจะถูกเขียนเป็นภาษาอังกฤษและแปลเป็นภาษาจีนที่นักศึกษาจีนสามารถเข้าใจและตอบแบบสอบถามได้ การสร้างเครื่องมือของการวิจัยนี้ในเบื้องต้นกระทำโดยศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ แล้วทำการสำรวจสอบถามเบื้องต้น และนำข้อมูลที่ได้มาประกอบเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ/แบบสอบถาม หลังจากพัฒนาแบบสอบถามแล้ว ได้เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Validity) เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการศึกษาตามวัตถุประสงค์และแนวคิดทฤษฎี แล้วปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำ แล้วทำการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability test) โดยส่งแบบสอบถาม 30 ชุดให้นักศึกษาจีนสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดลำปางซึ่งมีคุณลักษณะในเชิงคุณลักษณะของประชากรและพื้นที่ใกล้เคียงกับเชียงใหม่ ทดสอบความเที่ยง โดยมีค่าอัลฟาเท่ากับ 0.92 จากนั้นลงมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ส่งแบบสอบถามให้นักศึกษาจีนแผ่นดินใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย 4 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยเอกชน 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยพายัพ และมหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่ ที่ให้ความ

ร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตอบและส่งกลับคืนมาให้ผู้วิจัยโดยตรงหรือสามารถตอบแบบสอบถามกลับผ่านทางออนไลน์ เพื่อนำคำตอบที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลโดยตรง (Face to face interview) โดยผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นนักศึกษาจีนแผ่นดินใหญ่ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี โท หรือ เอก ในมหาวิทยาลัยไทย จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 12 คน (ใช้ภาษาอังกฤษในการสัมภาษณ์) ในประเด็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกเข้ามศึกษา ปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูดในการตัดสินใจของนักศึกษาจีนในการเลือกศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาไทย จังหวัดเชียงใหม่

3.1.4 วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนผลการศึกษา หลังจากเก็บข้อมูลเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษามาประมวล วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิและเขียนผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณในด้านปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่ทำให้นักศึกษาจีนตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย ได้ข้อสรุปพอสังเขป ดังนี้

4.1 ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ (Demographic variables) ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยไทย ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 100 คน พบว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.7 เพศชาย ร้อยละ 33.3 อายุเฉลี่ย 36 ปี การศึกษาแบ่งเป็นการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 8.5 ปริญญาโท ร้อยละ 58 และปริญญาเอก ร้อยละ 33.3 นักศึกษาจีนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นอาจารย์ในประเทศจีนถึงร้อยละ 75.4 เป็นนักศึกษา ร้อยละ 13 และอาชีพนักธุรกิจและอื่นๆ ร้อยละ 11.5 มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 55.1) มีรายได้อยู่ระหว่าง 5001-10,000 หยวน ต่อเดือน หลายคนมีประสบการณ์ต่างประเทศ แต่ส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางออกนอกประเทศมาก่อน

4.2 ผลการวิจัยด้านปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทาง สำหรับการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$)

ตารางที่ 1 ปัจจัยดึงดูดและปัจจัยผลักดันในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในประเทศไทย

ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในประเทศไทย	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD.	ระดับ
1.ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง	3.70	.433	มาก
2.ปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทาง	3.87	.460	มาก
รวม	3.79	.390	มาก

4.3 ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางมีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยไทย ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) โดยนักศึกษาจีนเห็นว่าประเทศจีนมีการแข่งขันทางการศึกษาสูง ($\bar{X} = 4.35$) และนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเปิดโอกาสด้านอาชีพให้แก่ผู้ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) ส่วนปัจจัยผลักดันด้านหน่วยงานในประเทศจีนต้องการผู้ที่มีประสบการณ์ต่างประเทศ ($\bar{X} = 4.14$) การศึกษาในมหาวิทยาลัยจีนมีความตึงเครียดสูง ($\bar{X} = 3.90$) จำนวนการรับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจีนมีจำกัด ($\bar{X} = 3.69$) และคนจีนมีค่านิยมในการเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศ ($\bar{X} = 3.36$) อยู่ในระดับมาก ส่วนการสนับสนุนรัฐบาลจีนให้นักศึกษาจีนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ($\bar{X} = 3.32$) และค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยจีน ($\bar{X} = 2.74$) อยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 2 ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในประเทศไทย

ปัจจัยผลักดันในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในประเทศไทย	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	SD.	ระดับ
1. ประเทศจีนมีการแข่งขันทางการศึกษาสูง	4.35	.842	มากที่สุด
2. หน่วยงานในประเทศจีนต้องการผู้ที่มีประสบการณ์ต่างประเทศ	4.14	.845	มาก
3. ค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยจีนสูง	2.74	1.00	ปานกลาง
4. รัฐบาลจีนสนับสนุนให้นักศึกษาจีนไปศึกษาต่อต่างประเทศ	3.32	.899	ปานกลาง
5. จำนวนการรับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจีนมีจำกัด	3.69	.996	มาก
6. การศึกษาในมหาวิทยาลัยจีนมีความตึงเครียดสูง	3.90	.926	มาก
7. นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเปิดโอกาสด้านอาชีพให้แก่ผู้ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ	4.21	.724	มากที่สุด
8. คนจีนมีค่านิยมในการเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศ	3.36	.874	มาก
รวม	3.70	.433	มาก

4.4 ปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทาง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางมีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยไทย ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) โดยนักศึกษาจีนเห็นว่า มหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีอาจารย์ที่มีความรู้และมีอาจารย์ที่สอนในหลากหลายสาขา ($\bar{X} = 4.45$) ในระดับมากที่สุด ส่วนการเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยไทยเพราะต้องการมีประสบการณ์ต่างประเทศ ($\bar{X} = 4.09$) ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไทย ($\bar{X} = 4.00$) การรู้จักประเทศไทยมาก่อนที่จะตัดสินใจมาศึกษาต่อ ($\bar{X} = 3.87$) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของมหาวิทยาลัยไทย ($\bar{X} = 3.85$) ความสะดวกสบายในการมาศึกษาต่อในประเทศไทย ($\bar{X} = 3.99$) มหาวิทยาลัยไทยมีหลักสูตรที่น่าสนใจให้เลือกเรียน ($\bar{X} = 3.62$) และนักศึกษาคิดว่าการเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยไทยมีความผ่อนคลายมากกว่าการเรียนมหาวิทยาลัยในประเทศจีน ($\bar{X} = 3.58$) อยู่ในระดับมาก สำหรับค่าใช้จ่ายในการศึกษาในประเทศไทยมีราคาถูกกว่าในประเทศอื่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) (ดังแสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 3 ปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในประเทศไทย

ปัจจัยดึงดูดในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในประเทศไทย	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD.	ระดับ
1. นักศึกษารู้จักประเทศไทยมาก่อนที่จะตัดสินใจมาศึกษาต่อ	3.87	.969	มาก
2. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของมหาวิทยาลัยไทยน่าดึงดูด	3.87	.906	มาก
3. ความสะดวกสบายในการมาศึกษาต่อในประเทศไทย	3.99	.776	มาก
4. นักศึกษาเลือกมหาวิทยาลัยไทยเพราะภาพลักษณ์	4.00	.786	มาก
5. การเข้าศึกษาในประเทศไทยมีราคาถูกกว่าในประเทศอื่น	3.38	.987	ปานกลาง
6. มหาวิทยาลัยไทยมีหลักสูตรที่น่าสนใจให้เลือกเรียน	3.62	.842	มาก
7. นักศึกษาเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยไทยเพราะต้องการมีประสบการณ์ต่างประเทศ	4.09	.800	มาก
8. อาจารย์ในมหาวิทยาลัยไทยมีความรู้ในหลากหลายสาขา	4.45	.697	มากที่สุด
9. นักศึกษาคิดว่าการมาเรียนในมหาวิทยาลัยไทยมีความผ่อนคลายมากกว่าการเรียนในประเทศจีน	3.58	1.205	มาก
รวม	3.87	.460	มาก

4.5 การสัมภาษณ์เชิงลึกถึงการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยไทยในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลในรายละเอียดมากขึ้น และสามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณในเบื้องต้น ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงสาเหตุในการย้ายถิ่น และปัจจัยผลักดัน ปัจจัยดึงดูด และอื่นๆ ในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยไทย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาจีนหลายคน (ชื่อผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ เป็นนามสมมติทั้งสิ้น) อธิบายถึงปัจจัยดังกล่าวในประเด็นหลักต่อไปนี้

4.5.1 สาเหตุของการย้ายถิ่น

ในประเด็นของสาเหตุของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา นักศึกษาจีนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การย้ายมาเรียนในประเทศไทยก็เพื่อเพิ่มพูนวุฒิการศึกษาและประสบการณ์อันนำไปสู่ความก้าวหน้าในทางอาชีพการงานเป็นหลัก ซึ่งจะส่งผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มมากขึ้น อาทิ

นักศึกษาจีน ลี กล่าวว่า “...ฉันย้ายมาเรียนในประเทศไทยเพราะต้องการใบปริญญาหรือวุฒิการศึกษา ร่วมกับการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ เพื่อกลับไปใช้เลื่อนตำแหน่งเพิ่มเงินเดือนในประเทศจีน...” (ลี, สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2567)

ส่วน ช่ง ยืนยันว่า “...การออกมาศึกษาต่างประเทศ จะช่วยเพิ่มวุฒิเอาไปใช้ปรับตำแหน่งและค่าจ้างในการทำงาน...” (ช่ง, สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2567)

ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนให้สัมภาษณ์ว่าต้องการมีประสบการณ์ต่างประเทศ และต้องการฝึกการใช้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ เพื่อประโยชน์ในการทำงานในอนาคต อาทิ

แคท กล่าวว่า “...ฉันตัดสินใจมาเรียนที่เมืองไทยเพราะอยากเปลี่ยนประสบการณ์อยากมีประสบการณ์ต่างประเทศ ฉันอยากพัฒนาภาษาอังกฤษ เพราะวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และภาษาจำเป็นมากต่อการทำงานในยุคนี้...” (แคท, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2567)

ส่วน พิน เน้นประสบการณ์การท่องเที่ยวต่างประเทศ โดยพินกล่าวว่า “...ฉันมาเรียนที่เมืองไทยเพราะอยากเรียนไปด้วย ท่องเที่ยวไปด้วย...” (พิน, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2567)

4.5.2 ปัจจัยผลักดัน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นของปัจจัยผลักดัน พบประเด็นสำคัญที่ผลักดันให้นักศึกษาจีนตัดสินใจออกเดินทางไปศึกษาต่างประเทศ โดยผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดให้ความเห็นไปในทางเดียวกัน คือ

1) **การแข่งขันในประเทศจีน** การแข่งขันที่สูงมากในประเทศจีนทั้งในด้านการศึกษาและการทำงานซึ่งก่อให้เกิดภาวะความตึงเครียด และผลักดันให้นักศึกษาจีนส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาตนเองให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านวุฒิทางการศึกษา แต่โอกาสการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยมีค่อนข้างจำกัด เนื่องจากจำนวนประชากรจีนที่มาก แต่จำนวนการรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาของแต่ละปีน้อย อีกทั้งจีนมีระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่เข้มงวดและแข่งขันสูงมาก โดยนักศึกษาจีนต้องผ่านการสอบคัดเลือกตามที่ทางรัฐบาลกำหนด ทำให้นักศึกษาจีนตัดสินใจออกจากประเทศบ้านเกิดไปเรียนยังต่างแดน อาทิ

ลี (นามสมมติ) กล่าวว่า “...วุฒิการศึกษาที่สูงในประเทศจีนเป็นสิ่งสำคัญฉันทำงานในมหาวิทยาลัยจีนก็ต้องมีการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ แต่โอกาสที่จะเข้าเรียน

ในมหาวิทยาลัยดีๆ ในประเทศจีนมีค่อนข้างน้อย เพราะเมืองจีนคนเยอะ การแข่งขันสูง ต้องสอบเข้า...” (ลี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2567)

2) ความตึงเครียดในการศึกษาและการใช้ชีวิต จากการศึกษาที่ประเทศจีนมีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก การแข่งขันในประเทศจีนจึงค่อนข้างสูงในทุกๆ ด้าน ผู้คนในสังคมจีนจึงมีความตึงเครียดสูงตามไปด้วย เนื่องจากต้องเผชิญกับความคาดหวังทั้งของตนเองและครอบครัว และจากสังคมในที่ทำงาน จากภาวะความตึงเครียดและความกดดันดังกล่าวทำให้หลายคนออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศที่เขาคิดว่ามีภาวะของการแข่งขันและความกดดันน้อยกว่า อาทิ

ซ่ง กล่าวว่า “...ในประเทศจีนมีการแข่งขันสูงในทุกเรื่อง กดดันมาก ความเครียดสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการศึกษาและในการทำงาน การเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากในจีน ดังนั้นออกมาศึกษาต่างประเทศดีกว่า ได้ทั้งวุฒิการศึกษาและประสบการณ์...” (ซ่ง, สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2567)

4.5.3 ปัจจัยดึงดูด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นของปัจจัยดึงดูด พบประเด็นที่สำคัญที่ดึงดูดผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจออกเดินทางไปศึกษาในมหาวิทยาลัยไทยในจังหวัดเชียงใหม่ คือ

1) ข้อมูลข่าวสารทางบวกเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร นักศึกษาจีนสามารถรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจและเลือกเรียนในสาขาที่ตนสนใจ อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลหลายคนมีคนรู้จักหรือเพื่อนที่เคยเรียนในประเทศไทยหรือเคยมาเที่ยวในเชียงใหม่มาก่อน ได้บอกเล่าเรื่องราวและประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองไทยและการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยให้ฟัง การแนะนำปากต่อปากจากรุ่นพี่หรือเพื่อนที่เคยมาเรียนในไทยมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาจีน อาทิ

จ้าน กล่าวว่า “...เพื่อนฉันเคยเรียนมหาวิทยาลัยในเชียงใหม่มาก่อน เขาประทับใจในเมืองเชียงใหม่ ตัวมหาวิทยาลัย ระบบการเรียน และระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดูแลเขาเป็นอย่างดี เขาเลยแนะนำฉันซึ่งเปรียบเหมือนน้องสาวเขาให้มาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ฉันยังจะแนะนำเพื่อนของฉันอีกหลายคนมาเรียนที่นี่...” (จ้าน, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2567)

เซีย กล่าวว่่า “...ฉันรู้จักมหาวิทยาลัยนี้ก่อนตัดสินใจมาเรียน ส่วนหนึ่งผ่านสื่อออนไลน์ และอีกส่วนผ่านเพื่อนที่เคยเรียนที่นี่มาก่อน ทำให้ฉันมีไอเดียคร่าวๆ เกี่ยวกับระบบการเรียน และระบบอาจารย์ที่ปรึกษา จึงตัดสินใจมาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยนี้...” (เซีย, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2567)

พิน เล่าว่่า “...ฉันมาเรียนที่เมืองไทยเพราะพ่อบอกให้มา พ่อเคยมาเมืองไทย พ่อบอกว่่าที่เมืองไทยอากาศดีและอาหารอร่อย ฉันเลยมาเรียนปริญญาตรีที่นี่ ส่วนตอนนี้กำลังเรียนปริญญาโทอยู่...” (พิน, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2567)

2) ประสบการณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลายคนเคยมีประสบการณ์มาเที่ยวเมืองไทยมาก่อน ทั้งในเชียงใหม่ กรุงเทพฯ และเมืองท่องเที่ยวสำคัญอื่นๆ จึงรู้สึกชื่นชอบประเทศไทยตั้งแต่ครั้งนั้น อีกทั้งเชียงใหม่ยังมีอากาศดี วัฒนธรรมประเพณีที่สวยงาม ผู้คนมีอัธยาศัยดี จึงอยากที่จะมาใช้ชีวิตและเรียนต่อในระดับสูงขึ้นในเชียงใหม่ เช่น

แนน กล่าวว่่า “...ฉันเคยมาเมืองไทย เชียงใหม่อากาศดี มีที่ท่องเที่ยวสวยงาม เป็นเมืองวัฒนธรรม และอาหารอร่อย คนน่ารัก รู้สึกชอบ ฉันเลยตัดสินใจเลือกเรียนมหาวิทยาลัยในเชียงใหม่...” (แนน, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2567)

3) เครือข่ายทางสังคม นักศึกษาจีนบางคนมีครอบครัว ญาติ และ/หรือเพื่อนสนิทอยู่ในประเทศไทย มีเพื่อนที่เรียนอยู่ในระดับอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้ติดตามหรือถูกชักจูงจากเครือข่ายเหล่านี้ให้มาศึกษาต่อ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีกรณีของคู่สามีภรรยาที่ตัดสินใจมาเรียนมหาวิทยาลัยในเชียงใหม่พร้อมกัน

ช่ง กล่าวว่่า “...ครอบครัวสามีฉันอยู่ในเชียงใหม่ ฉันจึงตัดสินใจมาเรียนมหาวิทยาลัยที่นี่...” (ช่ง, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2567)

หวาง กล่าวว่่า “...ฉันกับสามีตัดสินใจมาเรียนพร้อมกัน ช่วยเหลือกันทั้งในด้านการเรียน การใช้ชีวิต และการปรับตัวระหว่างอยู่ที่ประเทศไทย...” (หวาง, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2567)

4.5.4 ปัจจัยระหว่างประเทศต้นทางและปลายทาง

งานวิจัยนี้ค้นพบปรากฏการณ์ที่สำคัญประการหนึ่งว่า ไม่ได้มีแต่เพียงปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดเท่านั้นในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยไทย ในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ปัจจัยระยะทางระหว่างประเทศต้นทางและปลายทางร่วมด้วย

1) **ระยะทางระหว่างประเทศต้นทางและปลายทาง** เป็นที่น่าสังเกตว่า นักศึกษาจีนส่วนใหญ่มาจากเมืองคุนหมิง ประเทศจีนซึ่งมีเขตภูมิศาสตร์ชายแดนที่ใกล้กับเมือง เชียงใหม่ ทำให้เกิดความสะดวกในการเดินทางมาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนั้นด้วยระยะทางการเดินทางแล้วถือว่าค่าใช้จ่ายโดยรวมยังไม่สูงมาก ตลอดจนสามารถ ทำงานไปด้วยเรียนไปด้วยได้ อาทิ

หยาง กล่าวว่า “...เชียงใหม่อยู่ไม่ไกลจากเมืองคุนหมิง นั่งเครื่องบินแค่ ชั่วโมงกว่าๆ ก็ถึงแล้ว สะดวกมากๆ การมาเรียนที่นี้ก็สะดวกมากๆ ไปๆ มาๆ ได้ง่าย...” (หยาง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2567)

2) **การเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ตหรือระบบออนไลน์**ยังช่วยให้การสื่อสาร ระหว่างนักศึกษาจีนและมหาวิทยาลัยไทยเป็นไปได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว ไม่ว่านักศึกษาจะอยู่ที่ใดก็ตาม นักศึกษาจึงสามารถกลับไปทำงานในประเทศจีนได้ และกลับมาเรียนในเมืองไทยเป็น ช่วงๆ โดยเฉพาะนักศึกษาที่เหลือแต่การทำวิทยานิพนธ์แต่เพียงอย่างเดียว เช่น

จ้าน กล่าวว่า “...ยุคสมัยนี้มีความสะดวกมาก เพื่อนบอกว่าฉันสามารถ เข้าห้องสมุดทางออนไลน์ ปรีक्षाอาจารย์ที่ปรึกษาผ่าน we chat และ web page ของสาขาได้ ไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ที่มหาวิทยาลัยตลอดเวลา การตัดสินใจมาเรียนที่นี้จึงง่ายขึ้น...” (จ้าน, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2567)

3) **ระบบสนับสนุนโดยเอเจนซีทางการศึกษา** การมีบริษัทตัวแทนจาก ประเทศจีนที่ดำเนินการติดต่อเชื่อมโยงกับคณะ/สาขาในมหาวิทยาลัยไทยและจีน ทำการ ให้บริการให้ข้อมูลและประสานติดต่อเพื่อให้นักศึกษาเข้าศึกษาต่อในต่างประเทศผ่าน กระบวนการช่วยเหลือของเอเจนซีในประเทศจีน ทำให้มีผู้สนใจมาศึกษาต่อในไทยเป็นจำนวน มาก ดังจากการสัมภาษณ์นักศึกษาผู้ให้ข้อมูล

ลู กล่าวว่า “...บริษัทเอเจนซีในประเทศจีนช่วยฉันมากในการที่ฉันได้มาเรียน ต่อต่างประเทศ เพราะโดยลำพังแล้ว ฉันคงไม่มีโอกาสได้มาเรียนเอง ฉันไม่กล้าเดินทางออกนอก ประเทศคนเดียว...เอเจนซีช่วยอย่างมากทั้งในเรื่องเอกสาร การอำนวยความสะดวกเรื่องการขอ วิชา และเรื่องสิ่งสนับสนุนทางการเรียน” (ลู, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2567)

แอนนี่ กล่าวว่า “...เอเจนซีในประเทศจีนทำให้ฉันได้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร และสาขาที่เกี่ยวข้องกับงานของฉันเป็นอย่างมาก ฉันได้มาเรียนต่อต่างประเทศก็เพราะเอเจนซี ประสานให้...” (แอนนี่, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2567)

กล่าวได้ว่า การตัดสินใจว่าจะย้ายถิ่นหรือไม่ย้ายถิ่นนั้น โดยทั่วไปแล้วไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่างประกอบกัน จากผลการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่า แม้ว่าข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณจะระบุเฉพาะปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของไทยในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพกลับขยายผลของการวิจัย โดยเพิ่มเติมผลการวิจัยในประเด็นของปัจจัยระหว่างประเทศต้นทางและปลายทางร่วมด้วย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การย้ายถิ่น (Migration) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานและดำเนินการไปอย่างเป็นพลวัตในปัจจุบันทั้งในระดับภูมิภาคภายในประเทศ และระหว่างประเทศ การย้ายถิ่นมีหลากหลายสาเหตุปัจจัยที่ทำให้คนตัดสินใจย้ายถิ่น สำหรับระยะเวลาในการย้ายถิ่นทั้งการย้ายถิ่นภายในประเทศหรือการย้ายถิ่นระหว่างประเทศอาจเป็นไปได้ทั้งระยะเวลาชั่วคราวหรือระยะเวลาดาวร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการอพยพย้ายถิ่นและบริบทรายล้อมผู้อพยพย้ายถิ่น รวมถึงสถานการณ์ในขณะนั้น (ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ และ ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2562) งานวิจัยนี้พบว่า นักศึกษาจีนที่ตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของไทยในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีรูปแบบการย้ายถิ่นแบบชั่วคราว (Temporary Migration) ซึ่งหมายถึงการอพยพไปอยู่ในสังคมปลายทางเป็นระยะเวลาสั้นๆ ไม่ยาวนาน เป็นการย้ายถิ่นที่ผู้ย้ายถิ่นไม่ได้มีเจตนาที่จะเปลี่ยนที่อยู่อาศัยหรือที่กินอยู่อย่างถาวรในสังคมปลายทาง แต่มีลักษณะเป็นการย้ายไปและย้ายกลับตามช่วงเวลาหรือโอกาสที่เหมาะสม (วิจิตร ประพงษ์, 2561; ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ และ ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2561) ในขณะที่ศึกษาต่อในประเทศไทย

Jones (1990) เสนอว่า การอพยพย้ายถิ่นอาจเกิดจากความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ คุณภาพชีวิต และระบบตลาดแรงงาน ส่วน Lee (1966) เสนอว่า เหตุผลส่วนใหญ่ที่ทำให้บุคคลย้ายถิ่น คือ ความต้องการที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น การย้ายถิ่นการศึกษาครั้งนี้ก็พบเช่นเดียวกันว่า นักศึกษาจีนจำนวนมากต้องการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเพื่อยกระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม อาทิ การเปลี่ยนตำแหน่งงาน และการปรับขึ้นเงินเดือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ และ ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2562) เรื่องความหลากหลายของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย: มุมมอง

ทางประชากรและสังคม ที่ใช้แนวความคิดการเปลี่ยนสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคม (Socio-economic mobility) หรือการเลื่อนชั้นทางสังคม (Social mobility) มาใช้สนับสนุนภาพรวมของสาเหตุการย้ายถิ่นที่มาจากความคาดหวังหรือความต้องการยกระดับสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมให้มีสถานะที่ดีกว่าเดิมหรือการประสบความสำเร็จในชีวิต เช่น ความต้องการมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อที่จะได้มีโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น

สำหรับปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในประเทศไทยของนักศึกษาจีนนั้น งานวิจัยนี้พบว่า โดยสรุปแล้วเป็นผลสืบเนื่องมาจากการผสมผสานของปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัย ซึ่งการวิจัยนี้จำแนกปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในประเทศไทยของนักศึกษาจีนเป็นสามประเภท ได้แก่ ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) และปัจจัยระหว่างประเทศต้นทางและปลายทาง (Factors between origin and destination) เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางที่กระตุ้นให้เกิดการย้ายถิ่นออกจากถิ่นที่อยู่เดิมและปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางที่ดึงดูดความสนใจของผู้ย้ายถิ่น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยผลักดันในระดับมากที่สุดได้แก่การแข่งขันในประเทศจีนที่สูงมาก และมีความตึงเครียดสูงทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ และด้านอื่นๆ สอดคล้องกับการศึกษาของกุลนรี นุกิจรังสรรค์ และกรองจันทร์ จันทรพาทา (2564) ที่ศึกษาเบื้องต้นว่าด้วยนักศึกษาจีนในไทย พบว่า มูลเหตุที่นักศึกษาจีนเลือกไปศึกษาต่อต่างประเทศ เนื่องจากการขาดโอกาสในการศึกษาในประเทศ ด้วยว่าสถานศึกษาที่ไม่เพียงพอ ไม่สามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ จึงต้องการหลีกเลี่ยงสภาพสังคมที่กดดันจากการแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาต่อ ความกดดันระหว่างศึกษา การทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคมจีน ทำให้มีกลุ่มนักศึกษาชาวจีนเริ่มสนใจเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ซึ่งการย้ายถิ่นด้วยเหตุผลทางการศึกษาของกลุ่มชาวจีนทำให้ตัวเลขของกลุ่มอพยพย้ายถิ่นเปลี่ยนไปเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษามากขึ้น นอกจากนั้นนโยบายของรัฐบาลจีนก็เป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้คนย้ายถิ่น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้พบผลการศึกษาเช่นเดียวกับ ศิริเพ็ชร ทฤษณาวดี (2563) และกุลนรี นุกิจรังสรรค์ และ กรองจันทร์ จันทรพาทา (2564) ที่ว่านักศึกษาจีนเห็นว่าความร่วมมือไทย-จีนภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI: Belt and Road Initiative) เพื่อส่งเสริมธุรกิจการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นปัจจัยหนึ่งที่เปิดโอกาสทางด้านอาชีพให้แก่ผู้ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศในตลาดแรงงานในอนาคต อีกทั้งภายใต้แนวนโยบายดังกล่าว ประเทศจีนยังมีนโยบายสนับสนุนให้นักศึกษาจีนเดินทางไปเรียนต่อยังต่างประเทศด้วยทุนรัฐบาลจีนหรือทุนส่วนตัวในประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยมากขึ้น

ส่วนปัจจัยดึงดูดในประเทศไทยที่เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจมาศึกษาต่อในไทยของนักศึกษาจีน ได้แก่ ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไทย คุณภาพและความหลากหลายของอาจารย์ และข้อมูลข่าวสารทางบวกเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กมลทิพย์ ประสิทธิ์นราพันธุ์ และ วสันต์ สุกุลกิจกาญจน์ (2565) และ Mazzaral & Souter (2002) ที่พบว่า ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัย การรับรู้ คุณภาพการสอน และการสื่อสารการตลาดมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าศึกษา เช่นเดียวกับการวิจัยของ Yang (2565) เรื่อง การตัดสินใจของนักศึกษาชาวจีนที่เลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประเทศไทย พบว่า นักศึกษาจีนเห็นว่ามหาวิทยาลัยไทยมีภาพลักษณ์ มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับ และด้านบุคลากรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนมีเทคนิคและวิธีการสอนที่เข้าใจง่าย อาจารย์ผู้สอนมีทั้งอาจารย์ชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาจากสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความชำนาญและเชี่ยวชาญในวิชาชีพ และอาจารย์มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสอน นอกจากนี้การศึกษาคั้งนี้ยังพบว่า นักศึกษาจีนที่เคยมีประสบการณ์มาประเทศไทยมาก่อนจะชื่นชอบประเทศไทยทั้งในด้านสถานที่ท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม ผู้คน และอาหาร เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญในการตัดสินใจเดินทางมาศึกษาต่อในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิวริน เลิศภูษิต (2565) ที่พบว่าปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดของชาวจีนอพยพใหม่ โดยเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพครู-อาจารย์ มักจะเคยมาศึกษาหรือแลกเปลี่ยนในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย มีความคุ้นเคยจากการอาศัยในพื้นที่เพราะเคยเข้ามาเรียนหรือทำงานมาก่อน เหตุผลตามมาก็คือ ความชื่นชอบบรรยากาศและสภาพสังคมของจังหวัดนี้ การมีญาติ เพื่อนหรือคนรู้จักอาศัยอยู่มาก่อน และการเห็นโอกาสในการทำธุรกิจหรือหาโอกาสด้านอาชีพ

ปัจจัยระหว่างประเทศต้นทางและปลายทาง (Factors between origin and destination) โดยเฉพาะระยะทางระหว่างประเทศต้นทางและปลายทาง และระบบออนไลน์เชื่อมต่อระหว่างประเทศ ทำให้การตัดสินใจย้ายถิ่นทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ประเทศไทยอยู่ใกล้กับมณฑลยูนนานทางภาคใต้ของประเทศจีน การเดินทางไปมาได้สะดวกและรวดเร็ว อาทิ จากเมืองคุนหมิงมาเชียงใหม่จะใช้เวลาบนเครื่องบินประมาณชั่วโมงเศษเท่านั้น ราคาตั๋วเครื่องบินไม่แพงมาก สามารถเดินทางไปกลับระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนได้บ่อย ประกอบกับระบบออนไลน์และเทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมต่อระหว่างประเทศเป็นไปอย่าง

ทั่วถึง ช่วยให้การเรียนการสอน และการติดต่อระหว่างประเทศเป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้นจึงลดอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศลง ซึ่งแนวคิดการย้ายถิ่นข้ามแดน (Transnational Migration) อธิบายในประเด็นนี้ว่า ความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีสารสนเทศ และการคมนาคมขนส่ง ทำให้ความห่างไกลของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมกับประเทศบ้านเกิด คนย้ายถิ่นยังคงติดต่อสัมพันธ์กับบ้านเกิดได้ในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนจึงกลายเป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นได้ทั่วไปในหมู่คนย้ายถิ่นทั้งหลาย (คันสนีย์ จันทรอานูภาพ, 2554) ดังในกรณีของนักศึกษาจีนที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาในประเทศไทยยังคงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับครอบครัว ญาติ และเพื่อนๆ ในประเทศจีนตลอดเวลาในขณะศึกษา อีกทั้งยังคงเดินทางไปกลับระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ คันสนีย์ จันทรอานูภาพ และคณะ (2560) ที่ศึกษาการย้ายถิ่นเพื่อศึกษาต่อในมาเลเซียของนักศึกษาไทยจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พบว่า นักศึกษาไทยมีความผูกพันและสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบิดามารดา ญาติ และเพื่อนในประเทศบ้านเกิด ด้วยการติดต่อทางอินเทอร์เน็ตและการเดินทางไปกลับระหว่างไทยและมาเลเซียอยู่เสมอ

นอกจากนั้น การสนับสนุนโดยเอเจนซีจีนทางการศึกษาซึ่งถือเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างนักศึกษาจีนกับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ทำให้การประสานติดต่อนักศึกษากับมหาวิทยาลัยในไทยทำได้ง่ายมากขึ้น ทั้งในเรื่องของการติดต่อสมัครเข้าเรียน การคัดกรองนักศึกษา การประสานกับหลักสูตรเรื่องข้อมูลและเอกสารประกอบการเรียน การแปลเอกสาร การส่งเจ้าหน้าที่มาเป็นล่ามแปลภาษาในกรณีที่นักศึกษามีระดับภาษาอังกฤษค่อนข้างต่ำ ระบบสนับสนุนดังกล่าวทำให้นักศึกษาเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเรียนได้จนกระทั่งจบรับปริญญา ดังเช่น การศึกษาของกุลนรี นุกิจรังสรรค์ และ กรองจันทร์ จันทรพาทา (2564) พบว่า นักศึกษามีความเชื่อมั่นในเอเจนซีเพื่อการศึกษา หากเอเจนซีบอกว่ามหาวิทยาลัยนี้ดี นักศึกษาก็ค่อนข้างจะเชื่อ

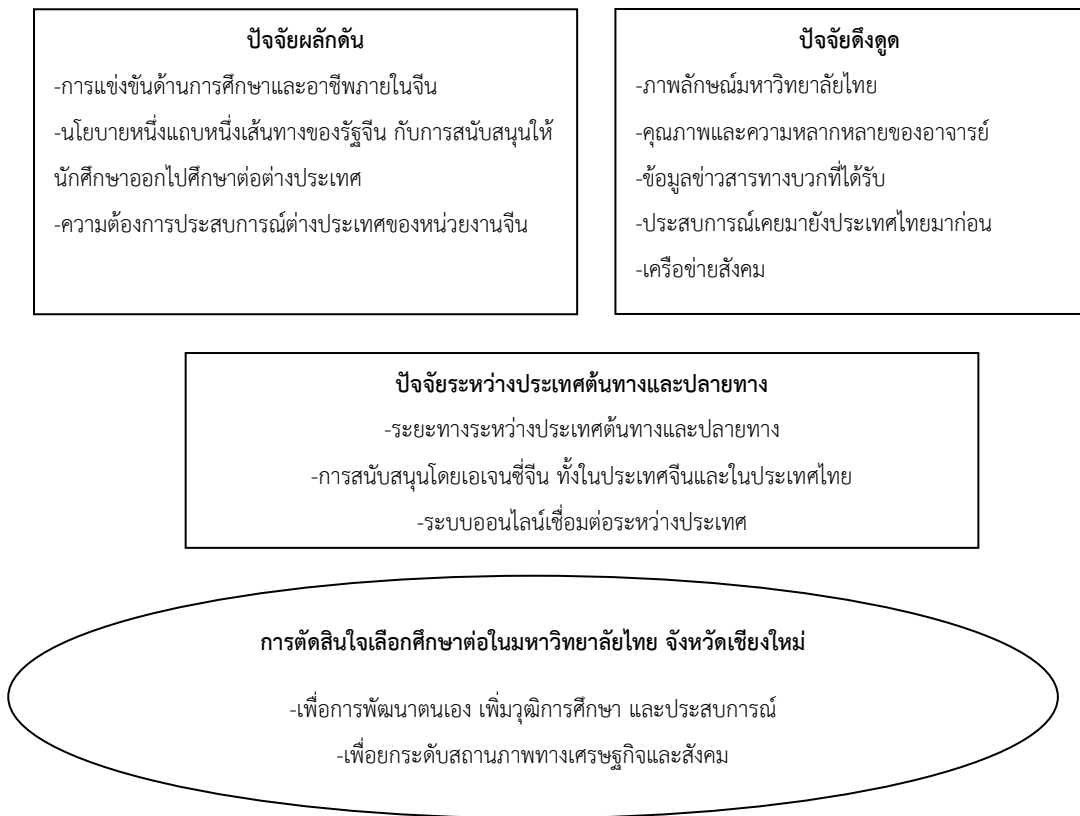
6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากข้อค้นพบข้างต้น การวิจัยนี้เสนอโมเดลการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา: ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยจังหวัดเชียงใหม่ ว่ามีปัจจัยสำคัญอะไรบ้าง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ตั้งกรอบแนวคิดและประเด็นการศึกษาหลักถึงปัจจัยดึงดูดและปัจจัยผลักดันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น ตามแนวคิดของ Lee (1966) อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้พบปรากฏการณ์สำคัญที่เป็น

ปัจจัยหลักอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาจีนตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยไทยจังหวัดเชียงใหม่ นั่นคือ ปัจจัยระหว่างประเทศต้นทางและปลายทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระยะทางระหว่างประเทศต้นทางและปลายทางที่ไม่ไกลกันมากนักสามารถไปมาได้สะดวก และการสนับสนุนโดยเอเจนซีจีน ทั้งในประเทศจีนและในประเทศไทย นอกจากนี้ การเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ตหรือระบบออนไลน์ยังช่วยให้การสื่อสารระหว่างนักศึกษาจีนและมหาวิทยาลัยไทยเป็นไปได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ดังนั้น นักศึกษาสามารถกลับไปทำงานในประเทศจีนได้ และกลับมาเรียนในเมืองไทยเป็นช่วงๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาที่เหลือแต่การทำวิทยานิพนธ์แต่เพียงอย่างเดียว

การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา

ภาพที่ 1. การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา: ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยจังหวัดเชียงใหม่

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 มหาวิทยาลัยและและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลประกอบการสร้างแนวทางและมาตรการในการรับนักศึกษา รongรับ แก้ไขปัญหา และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาจีนที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยไทย

7.2 มหาวิทยาลัยในประเทศไทยควรมีการปรับปรุงภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยโดยการสื่อสารผ่านหลายช่องทาง โดยเฉพาะข้อมูลทางออนไลน์ และควรมีการปรับปรุงคุณภาพการสอนในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา

7.3 หน่วยงานภาครัฐสามารถใช้ผลการวิจัยเพื่อประกอบการตัดสินใจสร้างนโยบายเพื่อรองรับกับการเข้ามาศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยของนักศึกษาต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาจีน

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ประสิทธิ์ธีรพันธุ์, และ วสันต์ สุกุลกิจกาญจน์. (2565). ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัย การรับรู้คุณภาพการสอน และการสื่อสารการตลาด ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วารสารสังคมศาสตร์*, 11(1), 26-36.
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *จำนวนนักศึกษาสัญชาติจีนในสถาบันอุดมศึกษาไทย ปีการศึกษา 2010-2020*. กรุงเทพฯ: ระบบเผยแพร่สารสนเทศอุดมศึกษา ศูนย์สารสนเทศอุดมศึกษา.
- กฤตยา อาชวนิจกุล, มนตรี จงพูลผล, เสถียร ก่อเกียรติตระกูล, เสนีย์ พิมลศิริ, เฉลิมพล จินตรัตน์, สาโรช พลพิณิจ,...อนุสิษฐ คุณากร. (2547). *คนต่างด้าวในประเทศไทยคือใครบ้าง มีจำนวนเท่าไร? ระบบฐานข้อมูลแบบไหนคือคำตอบ*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กุลนรี นุกิจรังสรรค์, และ กรองจันทร์ จันทรพาหา. (2564). *การศึกษาเบื้องต้นว่าด้วยนักศึกษาจีนในไทย (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

- ประชาชาติธุรกิจ. (2566, 10 มีนาคม). นักศึกษาจีนอยู่ที่ไหนในมหาวิทยาลัยทั่วประเทศไทย. *ประชาชาติธุรกิจ*. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/education/news-1227523>
- ปงปอนด์ รักอำนวยกิจ, และ ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2561). *การสำรวจสถานการณ์การย้ายถิ่นในประเทศไทย พ.ศ. 2559* (รายงานวิจัย). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: วิทยาลัยประชากรศาสตร์.
- ปงปอนด์ รักอำนวยกิจ, และ ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2562). ความหลากหลายของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย: มุมมองทางประชากรและสังคม. *วารสารพัฒนาการเศรษฐกิจปริทรรศน์*, 13(2), 84-122.
- ปิยะภพ มะหะหมัด. (2559). คุณูปการของเต็ง เสี่ยวผิง ที่มีต่อการสร้างสรรค์จีนให้ทันสมัย. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 4(1), 113-129.
- ลงทุนแมน. (2566). ชาวจีน แห่มาเรียนต่อในไทยมากขึ้น. สืบค้นจาก <https://www.longtunman.com/45392>
- วิจิตร ประพงษ์. (2561). การย้ายถิ่นแบบชั่วคราวแต่ยาวนานของ แรงงานไทยแบบผิดกฎหมายในฝรั่งเศส. *วารสารพัฒนศาสตร์*, 1(2), 206-240.
- คันสนีย์ จันท์อรุณภาพ. (2554). *ชีวิตนักเรียนไทยในต่างแดน สังคมวิทยาการย้ายถิ่น กรณีเรียนจบไม่กลับบ้าน*. สงขลา: เจริญทองการพิมพ์.
- คันสนีย์ จันท์อรุณภาพ, นิสากร กล้าณรงค์, ศุภรัตน์ พิณสุวรรณ, มูหาหมัด สาแลบิง, ชีวันนัท คุณพิทักษ์, และ สมสมัย เอียดคง. (2560). การย้ายถิ่นเพื่อศึกษาต่อในมาเลเซียของนักศึกษาไทยจากจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, ฉบับพิเศษ, 45-56.
- ศิริเพชร ทฤษณาวดี. (2563). ทฤษฎีการย้ายถิ่นกับชาวจีนอพยพใหม่. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 13(2), 421-485.
- ศิวริน เลิศภูษิต. (2565). ปัจจัยและรูปแบบการย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ ในยุคโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาจีนอพยพใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 13(2), 137-166.

- สุรางค์ จันทวานิช. (2540). *การย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก: ปัญหาและแนวโน้ม*. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุษามาศ เสียมภักดี. (2562). *การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ พัฒนาการและแนวคิด*. ชุติวิชาความคิดทางการเมืองและสังคม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Dimmock, C., & J. Leong. (2010). Studying Overseas: Mainland Chinese Students in Singapore. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 40(1), 25-42.
- Inclusive Development International. (2567). รุกคืบ: การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของจีนอาเซียนและภูมิภาคอื่น. สืบค้นจาก <https://www.inclusivedevelopment.net/wp-content/uploads/2017/03/1.-Executive-Summary-TH.pdf>
- Jones, H. R. (1990). *A Population Geography*. New York, NY: Guilford Publications.
- Lee, E. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Mazzaral, T., & Souter, G. N. (2002). “Push-Pull” Factors Influencing International Student Destination Choice. *International Journal of Educational Management*, 16(2), 82–90.
- Ping, Y. (2563). “ผู้อพยพทางการศึกษา”: การเคลื่อนย้ายรูปแบบใหม่ของครอบครัวชาวจีนกรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15* (น. 2070 – 2082). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Yang, X. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาจีนในการเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประเทศไทย (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ปทุมธานี.